

Kõrgem Kunstikool Pallas
Skulptuuriosakond

Nuku kujundamine läbi naiseliku pilgu
Lõputöö

Cecile Vene, skulptuur
Juhendaja: Leena Kuutma MA

Tartu 2026

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. NAISELIK PILK	4
1.1 Naiselik pilk ja keha kujutamine	4
1.2 Naiseliku pilgu esteetiline väljendus	5
1.3 Naiseliku pilgu kaudu saadav vabadus	6
2. NUKKUDE KASUTUS MINEVIKUS JA TÄNAPÄEVAL	7
2.1 Nukkude sümboolne tähendus	7
2.2 Nukkude ja mänguasjade seksualiseerimine tänapäeval	8
3. PRAKTILISE OSA TEGEMINE	9
3.1 BJD nukud ja nende eeskuju	9
3.2 Oma nuku tegemine.....	10
3.2.1 Nuku tegemise tehniline pool	10
4. NUKU KUJUNDUS	14
4.1 Kujunduse praktiline osa	14
4.1 Nuku rõivaste sümboolne keel	15
4.2 Naise soengu sümboolne keel ning selle roll ühiskonnas	16
5. REFLEKTSIOON	20
KOKKUVÕTE	21
SUMMARY	22
KASUTATUD KIRJANDUS	23
LISAD	
LISA 1. Autorideklaratsioon ja lihtlitsents	

SISSEJUHATUS

Oma lõputööna valmistan nuku, mille välimus keskendub naiseliku pilgu esteetikale. Läbi selle vaate kujuneb nuku füüsiline välimus ning oma töö kaudu uurin, millist rolli riided, soeng ja meik mängivad naiste igapäevaelus. Samuti pööran tähelepanu naiste üleseksualiseerimisele ja objektistamisele, mida kantakse tihti edasi mänguasjadele.

Vaadates ühiskonnas ringi, hakkas mind häirima naiste objektistamine välimuse üleseksualiseerimise kaudu. Igapäevaelus on need mõlemad asjad tihti justkui normaliseeritud ja aktsepteeritud. Oleme sellega harjunud ja paljudel inimestel ei ole selle teema vastu huvi.

Kasutusele on võetud terminid „naiselik ja mehelik pilk“, millega tuuakse tähelepanu suunavale mehelikule pilgule, mis meid igal pool ümbritseb. Filmides ja meedias on selgelt eristatavad mõlemad pilgud. Filme vaadates on kerge selgeks teha, kas film on tehtud läbi naiseliku või meheliku pilgu, jälgides, kuidas on esitatud naistegelasi. Kaadrite asetus, nende põhiline olemus ning üldine väljanägemine kõnelevad palju. Meheliku pilguga filmides on nad tihti rõhutatud sootunnustega ja põhilise eesmärgiga olla toeks meestegelase loole. Vastandina sellele näidatakse naiseliku pilguga filmides naist iseseisva indiviidina, kellel on oma lugu.

Naiselik ja mehelik pilk ei ole sooline määratlus: meestel võib olla naiselik pilk ja naistel võib olla mehelik pilk. Siin oleneb palju sellest, milline on inimese keskkond ja maailmavaated, millele ta on avatud ja mida ta maailmast omaks võtab. Oma töös tahan ma tuua esile mõlema pilgu erinevused ning näidata meheliku pilgu kahjulikke külgi, mis piiravad ja ahistavad naisi. Loon teadlikult nuku, mis esindab naiseliku pilgu väärtusi.

Nukud on minu elus olnud tähtsal kohal. Kõige armastatumad mänguasjad, millega ma väiksena mängisin, olid alati nukud. Mulle meeldis nende juukseid kammida ja nende riideid vahetada, mängida nendega läbi dramaatilisi stsenaariume ja kohandada nende välimust. Arvan, et nukud on peegeldus meist ja kõigest, mis meid ümbritseb. Andes nukule välimuse, annab see talle taustaloo; seda lugu saab edastada ka aksessuaaridega, mis nukuga

kaasnevad. Harva on näha nukku, kellel ei oleks peale riietuse veel midagi kaasas. Kunstikoolis õppides on tahtmine teha omaenda nukku aina kasvanud ja tundsin, et lõputöö annab just selleks ideaalse võimaluse. Kuulliigenditega nuku tüübi valisin, sest tahtsin, et mu nukk liiguks võimalikult palju, andes talle elusa tunde.

1. NAISELIK PILK

Esimeses peatükis võrdlen naiselikku ja mehelikku pilku. Jälgides välimust ja stiili, toon välja nende levinuimad esinemised ning erinevused.

1.1 Naiselik pilk ja keha kujutamine

Elektroonilised allikad selgitavad naiselikku pilku kui feministliku teooria terminit, mis viitab kunstiteose naisvaataja, tegelase või lavastaja pilgule, kuid sugupooltest enam on see küsimus naiste kujutamisest agentsete subjektidena. Näiteks võivad igast soost inimesed luua naiselikku pilku läbi filmide ja kunstiteoste. Naiselik pilk keskendub eelkõige peenele väljendusviisile – kuidas väljendada midagi ilma seda otseselt näitamata või ütlemata.(Female Gaze 2026)

Seda terminit kasutati algselt filmide analüüsimisel, aga see sobib peaaegu iga kunstimeediumi ja ka igapäevaelu kohta. Seda on märgata kõiges meie ümber: reklaamides, filmides, muusikas, kunstis, moetrendides jpm. Väljend „naiselik pilk“ tekkis vastukajana 1975. aastal, kui filmikriitik Laura Mulvey lõi oma essees „Visual Pleasure and Narrative Cinema“ termini „mehelik pilk“, et kirjeldada naiste kujutamist kujutavas kunstis ja kirjanduses meessoost heteroseksuaalsest vaatenurgast. Sellises perspektiivis objektistatakse naise nende füüsilise välimuse tõttu meessoost vaataja rõõmuks. (Zanotti 2025)

1.2 Naiseliku pilgu esteetiline väljendus

„Naiselik pilk hindab väljendusrikkust, enesekindlust ja individuaalsust. Asi pole vaid ilusas välimuses, vaid viisis riietuda nii, et tunda ennast võimestatuna, mitte selleks, et mõjuda meeldivana.“ (Ansari 2025, autori tõlge)

Tähtis on lähtuda individuaalsest esteetikast ja kanda seda, mis on endale meelepärane. Olgu selleks siis midagi mugavat või hoopis visuaalselt meeldiv riideese või aksessuaar.

Naiseliku pilgu järgi riietuvad naised valivad tihti riided, mis on mugavad ja mis tekitavad neis enesekindlust. Riided, mis aitavad neil väljendada oma naiselikkust ja isiksust ilma hirmuta hukkamõistu või objektistamise ees. Kuid riietumine läbi naiseliku pilgu ei tähenda, et peaksid vabanema kõigist oma seelikutest ja kleitidest ning asendama need lohvakate pükste ja särkidega. Pigem tähendab see, et sa ei piiraks end ega tekitaks endale ebamugavustunnet, kui see pole su tõeline tahe. (Zanotti 2025)

Riietudes mehelikust pilgust lähtuvalt võib see viidata alateadlikule soovile olla meeste tähelepanu objekt. Läbi meedia on naisi lapsest saati suunatud riietuma viisil, mis meestele meeldiks. Selline soov meeste visuaalse heakskiidu järele võib piirata individuaalsust, eneseväljendust ja eneseaktsepteerimist. Kuid siiski pole ka vale riietuda „mehelikust pilgust lähtuvalt“ – see on põhjendatud isiklik valik, mida mõned inimesed samuti eelistada võivad. (Zanotti 2025)

Naistelt eeldatakse tihti, et nad peaksid meiki kandma. Paljudes eluvaldkondades on seda tugevalt tunda; võib väita, et seda ei tehta ja et naistel on õigus valida, kas nad kannavad meiki või mitte. Naisena on siiski võimalik kohtlemise erinevust meiki kandes või seda mitte kandes, tunda. Enamik töökohti ootab professionaalset ja korrektset välimust, mille sisse kuulub korrigeeriva meigi abil välimuse ilustamine ning vigade peitmine. Kui läheneda meigile naiseliku pilguga, siis alguses võib tekkida endas kahtlusi – sotsiaalselt on meis tingitud, et meiki kandes oleme ilusad ja väärtuslikud, seega esmane tahe on sellest eemalduda.

Kuid mis siis, kui naistele meeldibki meik? Neile meeldib, et kui nad seda teevad, siis nad saavad enesekindlust juurde; see aitab neil end tugeva, naiseliku ja raevukana tunda. Tunda seda enda, mitte meeste tähelepanu või heakskiidu pärast. Ja ongi võimalus, et meik lihtsalt

meeldib. Meigi kasutamine tugevdab enesekindlust, toob välja naiselikkust ja elujõudu. (Harlow 2016)

Tunnen, et naiseliku pilguga meikimine tähendabki eelkõige ise tehtud otsuseid. Midagi, mis annab enesekindlust ja on kooskõlas sinu identiteediga. See võib ennast ilmutada ükskõik millises vormis, olgu selleks siis korrigeeriv või näiteks eksperimentaalne meik või hoopiski meigist loobumine.

1.3 Naiseliku pilgu kaudu saadav vabadus

Eelnevates teemades tuli välja, et naiselik pilk annab naistele vabaduse ja kindlustunde. Tunda ennast turvaliselt meheliku pilgu vaateväljast eemaldatuna.

Naiselik pilk võimaldab tuua välja naiste endi kogemuse, see vaade loob võrdsust ja tasakaalu nii meediasse, kui ka igapäevaellu.

Naiselik pilk annab võimaluse esindada vaatepunkti, mis tuleb naiste endi elatud kogemustest (Creative Review 2022). Peavoolumeedias domineerib tihti naist objektistav meheliku pilgu vaade, mis on kahjulik noortele naistele, kuna suunab neid seda omaks võtma (Media Studies s.a.). Mida rohkem me läbi meedia kuuleme reaalsusele vastavat pilti naistest tegelikus elus, seda parem on.

Naiseliku pilgu omamine aitab leida oma identiteeti ja võib väljendada kooskõla iseendaga. mitte olla kinni vanades ühiskondlikes rollides, mida mehelik pilk väljendab . See annab naistele võimaluse avaldada oma tundeid ja arvamusi ilma vabandatama ja ilma kahetsuseta.

2017. aastal ilmus koos Anu Põdra retrospektiivnäitusega raamat „Haprus on vaprus,“ milles kirjeldati ühte Põdra tööd nii: „Mustriksid figuurid kottides võivad olla lihtsalt dekoratiivsed näpuharjutused, aga need võivad olla ka õhugaugud esimesele kotis naisele, kes tahab välja oma klaustrofoobsest keskmest, mis ei ole tingimata väline keskkond, **vaid tühjus iseenda vaimsete ja füüsiliste piiride pidevast tajumisest.**“ (Põldsam, Komissarov, Verwoert 2017:12) Seda lugedes meenutas see mulle teadlikkuse saavutamist. See tunne, kui sa esimest korda mõistad, et sinuga käitutakse teistmoodi ainuüksi sellepärast, et sa oled naine. Naiseliku pilgu omamine ja läbi selle elamine aitab tunda endas mugavust ja vabadust, mida meheliku pilgu all, voolides end teiste inimeste järgi, lihtsalt ei ole võimalik tunda. Paljud Anu Põdra tööd käsitlevad naise kehalisust, haprust ja ajutisust. Üks ta tuntumaid teoseid „Astuma pandud nukk“ (1984), mis kuulub seeriasse, kus on ka „Istuv suur nukk“ (1982), räägib juba oma nime poolest sotsiaalsetest survetest ja ootustest, mis on

naistel. Figuur ei liigu omal tahtel, vaid on pandud sooritama liigutust, mis peegeldab ühiskonna survet naise kehale.

Naiseliku pilgu eelistamine annab võimaluse asjaosalistel end avaldada ausalt ja siiralt, edendada omavahelisi suhteid ja harmooniaid. Naiselik pilk otsib vabadust ja austust mehelikult pilgult.

2. NUKKUDE KASUTUS MINEVIKUS JA TÄNAPÄEVAL

Teises peatükis räägin nukkude kasutusest minevikus ja tänapäevases ühiskonnas. Mis kunagi oli äratundmise ja peegelduse objekt, on teatud mõttes muutunud selle rüvetatud versiooniks.

2.1 Nukkude sümboolne tähendus

Eesti etümoloogiasõnaraamat seletab nukku, kui inimesekujulist mängu- või iluasja. Läbi ajaloo on nukkudel olnud erinevaid tähendusi: pühad sakraalobjektid, osa rituaalidest, inimeste sisemine hääl ja juht. Kuna nukud on kujutis meist endist, siis omistatakse neile tihti olulisi tähendusi. Lapsevanema üks esimesi kingitusi lapsele on sageli beebinukk, mille kaudu luuakse äratundmist lapse ja nuku vahel. Suureks saades ei ole nukud lihtsalt objektid vaid nad võivad olla peegeldus meie minevikust ja mälestustest, mida me tollel ajal nendele omistasime.

Vanimad teada olevad nukud pärinevad Vana-Egiptusest ja Vana-Roomast, kus neid tehti erinevatest käepärastest materjalidest; savist, puidust ja elevandiluust. Kombeks oli nukke riietada seoses nukuomaniku vanusega, elu üleminekuetappidel anti neile sügavam tähendus. Kui poisid jõudsid puberteediikka, ohverdasid nad oma nukud jumalatele ja kui tüdrukud abiellusid, siis nad ohverdasid oma nukud jumalannadele. Paljudes kultuurides on nukkudel ja mänguasjadel erinevaid tähendusi ja eesmärgi: olgu need rituaalsed, harivad või meelt lahutavad esemed. (Doll 2026)

18. sajandil Jaapanis levinud Ichimatsu Ningyo nukud olid ühed esimesed nukud, keda sai poosidesse asetada, tänu liikuvatele osadele ja kellel sai riideid (kimonosid) vahetada. Nende

nimi ja välimus tulenevad kabukiteatri näitleja Sanogawa Ichimatsu eeskujust. Tema välimuse järgi tehtud nukud said omal ajal väga populaarseks; näitleja lemmik ruuduline muster, mida ta oma kostüümides kasutas, sai nimeks ichimatsu-moyō, mida kasutatakse tänapäevani. Lapsed õmblesid ise nendele nukkudele riideid ja vahetasid neid tihti. (Dolls Museum in Kanazawa 2025)

Läbi erinevate kultuuride ja tavade on nukkudel seos inimestega alati olnud – me peegeldame neile oma tundeid ja seda, kuidas me maailma tajume. Näiteks on nukud lastele heaks õpetamisobjektiks, nende kaudu saavad nad luua seoseid ja selgitada maailma, mida nemad näevad. Nukud esindavad meid ja nende kaudu on võimalik edastada ükskõik millist lugu.

2.2 Nukkude ja mänguasjade seksualiseerimine tänapäeval

19. sajandil kasutati nukkude tegemiseks erinevaid materjale, tihti oli pea portselanist ja keha mõnest elastsemast ning pehmemast materjalist. 20.sajandil hakati nukke masstootma. Tööstuse areng tõi kaasa uusi, kiireid ja odavaid viise nukkude valmistamiseks. Kasutusele võeti plastid ja suur osa toodangust olid beebinukud. 20. sajandi keskel tulid moodi barbie-laadsed moenukud, mille loomisel võeti eeskuju noortest oma ajastu naistest.

Nukkude tootmisest on tänaseks päevaks kujunenud omamoodi perversne turg, mis toetub laste, naiste ja mänguasjade seksualiseerimisele. Sellist üleseksualiseerimist on näha tavaliste „Barbie“ nukkude, lastele suunatud mänguasjade ja erinevate multikategelaste juures, kelle kuju disainides on tahtlikult sootunnuslike vormidega üle pingutatud.

Viimastel aastatel on esinenud erinevaid juhtumeid, kus süüitud laste mänguasjad peidavad endas lausa midagi sünget ja pedofiilset. Üks hiljutisem olukord oli 2019/ 2020. aastal L.O.L Surprise! nukkude poleemika, mis hõlmas nukkude üllatusrõivaid. Nukkude külma vette asetamisel ilmusid nende kehadele sobimatud riided ja meik. Kuna nukud olid suunatud lastele oma suurte peade, beebi kehade ja suurte silmadega, siis selline kujutis nende nukkude peal oli äärmiselt kohatu. (Zara 2020)

Naise keha on läbi aegade seksualiseeritud ja objektistatud. Inimõigused saime alles 1948.aastal. Tänapäeval võitlevad naised ikka veel paljudes maades igapäevaselt õiguste üle oma kehale. Eeldused, mida ühiskond naistele esitab, loovad pingeid ning neis võib märgata

tihti ka pedofiilseid alatoone. Tahetakse, et naine oleks karvutu, sale, kaitsetu, nõrgem, süütu, noor jne. Paratamatult on neidsamu tunnuseid märgata ka naisi kujutavatel mänguasjadel. Olukord tüdruku kujutamisel, mille juures ta on tehtud rohkem „küpsiks“, on veel perverssem ja rüvetatud.

Naise keha kujutamist võib jälgida paljude erinevate nukkude vormides. On selliseid, mis on realistlikud ja anatoomiliselt õiged, on nukke, mis on ebarealistlikud, kuid esteetiliselt kõrgete ilustandarditega. Ka kõige tuntum bränd „Barbie“ on nüüdseks loonud erinevaid kaasavaid nukke, kellel on rohkem kehamassi ning kes esindavad mitmeid keha tüüpe ja karaktereid. Inimest kujutavate nukkude puhul on oluline representatsioon ja äratundmine. Läbi aegade on loodud nukke, kes peaksid esindama naisi ja tüdrukuid, kuid üleseksualiseerimine ja infantiliseerimine moonutab nii meie endi vaateid meie soost, kui ka teise sugupoole ootusi meile. Tundsin, et kui ma loon nuku läbi naiseliku pilgu, siis ma aitan veidi seda probleemi lahendada. Minu töö võiks olla inspiratsiooniks naistele ja tüdrukutele, võtta kõik, mis minu töö juures nendega resoneerib ja jätta see, mis neid edasi ei vii.

3. PRAKTILISE OSA TEGEMINE

Järgnevates peatükkides räägin miks valisin tegemiseks kuuliigenditega nuku. Avan nuku isikliku tähenduse ja põhjendan nuku tüübi valikut.

3.1 BJD nukud ja nende eeskuju

BJD ehk Ball-Jointed Dolls tähendab otsetõlkes kuuliigenditega nukke. Nende peamine osa sõltub sellest, et nende liigendite vahel on ümara vormiga kuulid, mis lasevad jäsemetel liikuda soovitud asendisse. Nukud on suunatud rohkem kogujatele ja täiskasvanutele, kuna nukud on õrnemad ning neid on kerge kohandada. Ostja saab igale nukule anda unikaalse välimuse enda eelistuste järgi või lasta kellelgi tellimustööna seda teha.

Tänapäevase BJD nuku alusbaasi kujundasid Aasia riigid, peamiselt Jaapan, Hiina ja Lõuna-Korea. Populaarne välimuse nendel nukkudel on seotud tegelastega anime-st ja manga esteetikuga, sellepärast seostakse neid nukke tihti Aasia kultuuridega. (BJD Life 2023)

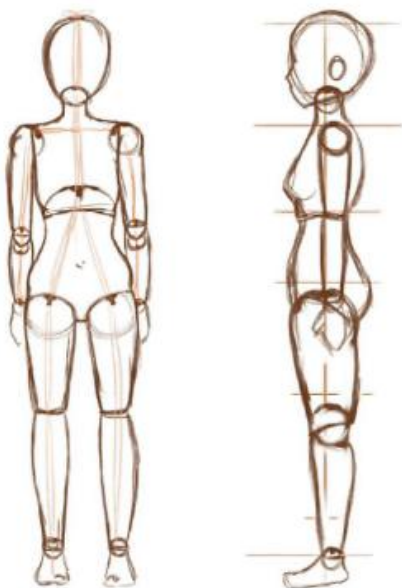
3.2 Oma nuku tegemine

Läbi skulpturaalse figuuri käsitlen ma nuku temaatikat ning selle juures kõnetab mind selle kolmemõõtmeline vorm. Mänguasjade juures imetlen nende tegumoodi ja struktuuri, vaatan, kui detailselt miski on tehtud, ja tahan ka seda jäljendada. Väikese nuku ja meetrise nukuskulptuuri vahel on palju ühist, eelkõige naisfiguur ja sellega seonduvad küsimused. Inimese kujutamine kunstis on mulle oluline ja huvitav. Iga teos, mis kujutab inimeseks olemise kogemust, haarab mu tähelepanu, eriti kui tegu on naiseks olemise kogemusega. Arvan, et see tuleneb äratundmis- või arusaamisvajadusest.

3.2.1 Nuku tegemise tehniline pool

Kõigepealt alustasin ma kavanditega, tehes endale selgeks, kuidas kuulliigendite nukkude jäsemed ja liigendid on modelleeritud (vt fotot 3.1). Materjaliks valisin polümeersavi, sest tahtsin, et nukk oleks võimalikult tugev, kuid modelleeritud pehme algvormiga.

Modelleerisin iga osa eraldi, jooksvalt vaatasin, et need kõik sobiksid omavahel kokku. Kohe alguses tegin jäsemete sisse tunnelid, millest elastne kumm läbi panna (vt fotosid 3.2 kuni 3.5). Oma nuku tegemisel lähtusin kehast, mida ma olen ise näinud, samuti enda kehast. Soovisin kujutada võimalikult naturaalselt ja tavalist keha.

Joonis 3.1 Kuulliigendite ehituse kavand (Autori erakogu 2026)

Täielik anatoomiline õigsus ei olnud minu eesmärk. Eelkõige soovisin luua loomuliku olemusega karakteri, lähtudes enda teadmistest ja soovidest. Näiteks kui mulle meeldivad inimeste käed, siis tahtsin nuku puhul rõhutada nende realistlikku käsitlust: mulle meeldib, kui figuraalsel kunstiteosel on kujutatud realistlikku kõhtu, seega lisasin ka selle nukule.

Foto 3.2 Esmase vormi tegemine (Autori erakogu 2026)

Foto 3.3: foto 3.4 Osade kokku proovimine (Autori erakogu 2026)

Foto 3.5 Kõikide osade viimane küpsetamine (Autori erakogu 2026)

Polümeersavi on hea materjal just nukkude ja kujude tegemiseks. Pakist võetuna on ta keskmiselt pehme ja käte vahel soendades muutub ta pehmemaks ja elastseks. Savi on kerge voolida ja vormi võtab ta hästi, kuid ilma sisemise toeta võib ta kergelt moonduda. Oma töö puhul ma talle armatuuri ei teinud, sest ta suurus ei nõudnud seda. Savi elastsust tõi väga välja polümeersavi pehmendaja, mis aitas ka vorme ilustada ja sujuvamaks teha.

3.2.2.1 Materjali ja teose viimistlus

Peale materjali kuumutamist ja seeläbi kõvendamist lihvisin nuku osasid märja liivapaberiga. Kui esines sobimatusi või vigu, mis mulle ei meeldinud, sain neid parandada, lisades savi juurde või eemaldades seda. Peale viimast küpsetamist lihvisin tööd kuiva lihvimispaberiga ja jälgisin osade omavahel kokku sobitamist. Peale viimast lihvimist jättis see tööle puidulaadsed kriimustused, mis mulle endale väga meeldisid. Need jooned andsid polümeersavile orgaanilise ja naturaalse tunnetuse (vt fotosid 3.6 ja 3.7).

Foto 3.6 Keha osade terviklik vaade: foto 3.7 Näo modelleeringu lähivaade (Autori erakogu 2026)

Nuku keha kokku panemiseks tõmbasin igast tükist läbi pika kahekordse elastse kummipaela/ kummikandi. Alustasin jalalabast, liikudes läbi terve keha kuni pealaeni, mõlemad jalad läksid eraldi kummiga läbi terve keha. Käte puhul alustasin ühest käelabast liikudes läbi käte ja rindkere teise käelabani. Kummi otsad kinnitasin sõlmedega, et vajadusel nukk lahti võtta ja tugevamalt või nõrgemalt tõmmata (vt fotot 3.8).

Foto 3.8 Nuku keha kokkupanek (Autori erakogu 2026)

4. NUKU KUJUNDUS

Viimases peatükis käsitlen oma nuku välimust ning põhjendan ja uurin oma valikuid.

4.1 Kujunduse praktiline osa

Nuku välimuse kujundamine oli üks mu lemmikosi selle töö juures. Alustasin nuku kätest: kriitvärvidega andsin nahale varje ja toone ning akrüülvärviga lõin endale meelepärase maniküüri (vt fotot 4.1). Edasi liikusin näo tegemise juurde; samade kriitvärvidega tegin sama, mis käte peal. Kriitidega andsin toone ja varje ning veega lahustatud akrüüluga lisasin detaile (vt fotosid 4.2 ja 4.3).

Foto 4.1 nuku käte värvimine (Autori erakogu 2026)

Foto 4.2 ja 4.3 Näo värvimine kriit ja akrüül värvidega (Autori erakogu 2026)

4.1 Nuku rõivaste sümboolne keel

Rõivad on suur osa inimeste identiteedist. Need võivad mõjutada seda kuidas me näeme iseennast ja millega me tahame samastuda. Kuna nukud on peegeldus meist endist, siis ka nende riided on element väärtuste edastamiseks. Oma töö puhul ma tahtsin lähtuda naiselikust pilgust ja luua riideid, mis minu nukule meeldiks. Kuna mina lõin tema, siis mina ise sain ka otsustada, milliseid riideid ta kanda võiks.

Tehes talle riideid, kogusin kokku kõik tekstiilsed materjalid, mis käepärast olid ja hakkasin neid omavahel kombineerima. Läbi selle leidsin rütme ja kombinatsioone, mis tema tegelasele sobivad tundusid. Kõik rõivaesemed õmblesin käsitsi ja kergemate pistetega.

Tegin talle erinevaid variante seelikutest, nii pikki kui ka lühikesi. Rekonstrueerisin vanadest laste teksadest talle teksapükste ja seeliku kombinatsiooni. Tegin erinevaid pluuse ja kampsuneid ning lisaaksessuaare.

Kui mõned riideesemed olid tehtud, hakkasin edasi süvenedes talle selgemat identiteeti looma. Kõige pealt valisin talle nimeks Luna. Mõtlesin välja, mis talle meeldib, milline ta tüüpiline päev võiks olla ja mis võiks toimuda ta mõttemaailmas. Seda kõike tehes tuli mul rohkem ideid kuidas tema peal tuua naiselikku pilku üha rohkem välja. Üks hea näide riietega katsetamisest ja mängimisest on kunstirühmitus F.F.F.F (Fun For Five Females) poolt, nende üks tuntumaid teoseid on fotoseeria „F-failid“(1998), kus kunstnikud kehastasid erinevaid naiste stereotüüpe läbi aegade. Nende seas olid edukad ärinaised lennujaamas, rahvatatsijad, lõbutüdrukud, pruudid ja sajandialguse piigad teelauas. Teosega uurisid nad naiselikkust ühiskonnas ja võimet võtta valatult erinevaid vorme ja kohanduda. (Eesti Kunstimuuseum s.a.)

Oma nuku riiete puhul rõhutan kihilisust ja lõbusate esemete kombineerimist. Teen talle riided, mida ta võiks igapäevaselt kanda, ning lisan aksessuaare, mis tihti mängimiseks mõeldud nukkudele kaasa tehakse – näiteks kott ja arvuti.

4.2 Naise soengu sümboolne keel ning selle roll ühiskonnas

Selle peatüki alapeatükki tahan ma alustada tsitaadiga 2016. aasta Briti komöödia sarjast „Fleabag“ — „Juuksed. Ongi. Kõik. Me soovime, et need ei oleks, et me saaksime aeg ajalt mõelda ka millelegi muule. Aga need on. Need on vahe heal ja halval päeval. Me peaksime arvama, et need on võimu sümbol, et need on viljakuse sümbol. Mõnda inimest kasutatakse sellepärast ära ja see maksab sinu kuradi arved kinni. Juuksed ongi kõik, Anthony.“ (Fleabag 2016, autori tõlge) See tsitaat tuleb sarja teise hooaja viiendast osast kui peategelane tormab juuksurisalongi oma õe eest üles seisma pärast halba juukse lõikust, millele eelnevad laused „ära süüdista mind oma halbade valikute pärast“ ja „juuksed pole kõik“ (kõige tähtsam). (Schwedel 2019)

Naiste juukseid ja soenguid on läbi aegade kritiseeritud, selles suhtes esineb palju erinevaid uskumusi ja eeldusi. Konservatiivseid vaateid esindavad kas „korralikud“ pikad juuksed või tagasihoidlik lühem soeng. Seevastu eksperimentaalne soeng kõneleb iseseisvuse või mässumeelsusest. Naistele pannakse nende välimuse suhtes palju kõrgemad ja ebarealistlikumad ootused — peavad nägema veatud välja aga liiga palju meiki ei tohiks kanda, peab olema sale aga musklis ei tohiks olla. Madonna(2009:0:02) laulus „What It Feels Like for a Girl“ alustab ta laulu lühikeses kõnelõiguga draamafilmist „The Cement Garden“: Girls can wear jeans and cut their hair short. Wear shirts and boots 'cause it's okay to be a boy. But for a boy to look like a girl is degrading. 'Cause you think that being a girl is degrading. But secretly you'd love to know what it's like wouldn't you? What it feels like for a girl ¹

Laulu alguses kõlav kõnelõik tõstatab küsimuse soorollide ja eelarvamuste kohta. Tunnen, et selle teose sõnad kirjeldavad tabavalt minu töö lähtekohta, naiseliku pilgu väärtusi ning ka dilemmat, mis on omane nii minule kui ka tõenäoliselt paljudele teistele naistele oma välimuse suunamisel. Terve elu ei ole ma suutnud teha kindlaid, lõplikke otsuseid oma juuste või riiete stiili osas. Pidevalt saadab mind tunne, et hüppan ühelt valikult teisele — lähtudes kord oma sisetundest, kord teiste arvamustest, kuni aegamööda sulandub kõik kokku üheks suureks puntraks.

¹ Tõlge: „Tüdrukud tohivad kanda teksapükse ja juukseid lühikeseks lõigata, sest poisiks olemises pole midagi halba. Aga kui poiss näeb välja nagu tüdruk, on see alandav, sest teie arvates on tüdrukuks olemine alandav.“ (Autori tõlge)

Tema juuste puhul tahtsin ma alguses teha naturaalse tumeblondi tooniga pikad juuksed, aga kuna selle projekti juures oli mulle oluline ka lihtsus ja kättesaadavus, siis kasutasin seda materjali, mis oli mulle kättesaadav. Alguses katsin nuku pea toidukilega, et ta pea ei saaks liimi tõttu kahjustada. Edasi panin sinna peale sukamaterjali ja tõmbasin selle ümber pea pingule. Katsin materjali PVA-liimi ja vee lahusega mitu korda, et sukk kõveneks. Kui paruka pind oli tugev, lõikasin ülejäänud ära nii, et alles jäi vaid peavorm (vt fotot 4.4). Alustasin juuksesalkude panemist kõige alumisest osast ning liikusin sektsioonide kaupa ülespoole; juuksekarvad kinnitasin universaalliimiga (vt fotosid 4.5 kuni 4.7). Tahtsin ka juustele anda laine sisse – tegin paruka täis punupatse ja kastsin juuksed keevasse vette ning peale seda külma vette. Kordasin seda paar korda ning lõpuks lasin neil kuivada üleöö (vt fotot 4.8). Aga lokk ei jäänud väga sisse, vaid tegi juukse tekstuuri kohevamaks. Tegin talle kohevad patsid ja lisaks väikesed punupatsid. Parukale lisasin kleepuva kahepoolse teibi, mis aitab seda pea peal paigal hoida. Teosena esitades tegin talle taustaks assamblaaži, kus on välja toodud erinevad visuaalsed pildid ja objektid, mis esindavad kas teda isikuna või naiseliku pilgu väärtusi (vt fotosid 4.9 ja 4.10).

Foto 4.4, 4.5 ja 4.6 Juuste paruka tegemine (Autori erakogu 2026)

Foto 4.7 Kõik juuksesalgud on parukale liimitud (Autori erakogu 2026)

Foto 4.8 Juustele laine tegemine (Autori erakogu 2026)

Fotod 4.9 ja 4.10 Nuku lõplik väljanägemine (Autori erakogu 2026)

5. REFLEKTSIOON

Oma töö puhul olen rahul tulemusega, ma tahtsin teha nukku, kellele saan teha riideid ja muuta soengut ja kergelt käes hoida. Tööga alguses oli raskusi, kuna ei teadnud mida otseselt teha. Idee teha nukku tuli täiesti spontaanselt ja esimest korda tundsin, et see on just see, mis ma tahaksin teha. Kuna naiseliku pilgu vaated on mulle olulised, siis teadsin ka, et peaksin selle siduma teosega. Raskusi oli sellega, et kuidas teha näiliselt tavalisest nukust kunstiteos ja mõeldes kuhu ma ennast kui autorit paigutan kunstimaailmas. Kohe alguses, kuid ka seda tööd tehes, olen aru saanud, et minu töö läheb feministliku kunsti alla ja just sinna ma ka ennast paigutan. Praktiline osa venis üsna pikaks, aga tunnen, et see olen lihtsalt mina kunstnikuna, tean, et paljusid asju saab teisiti teha ja tehes seda tööd õppisin nii mõndagi enda kohta. Materjali valik tundus mulle kohane, polümeersavi oli hea ja tihti ongi mõeldud figuratiivsete skulptuuride jaoks. Kui mul oleks rohkem aega, siis teeksin talle veel rohkem riideid ja aksessuaare, et tõesti tuua ellu see tegelane, võib-olla teha talle ka terve tuba või keskkond.

KOKKUVÕTE

Minu eesmärk selle töö juures oli laiendada oma teadmisi naiseliku pilgu kohta ja luua nukk, kes seda esindaks. Nüüd märkan rohkem mõlemaid pilke kõikjal enda ümber – tihti filme vaadates võin arvata, kas see on tehtud meheliku või naiseliku pilguga. Riideid valides ja oma välimuse üle mõtiskledes lähtun oma tõelistest tahetest. Kogusin teavet naiseliku pilgu definitsiooni ja väljundite kohta ning tegin endale selgeks, mida see minu jaoks tähendab. Kuidas mina tahan siin elus edasi liikuda – see töö tuli tahtest luua midagi, mis on mulle hetkel oluline, ja arvan, et saavutasin oma eesmärgi. Töö peamised tulemused olid teadmised antud teema kohta, materjali kasutamise oskus ja teose kokkupanek. Praktilises osas teeksin ma päris palju teisiti: nuku keha tegin ma eraldi tükkidest ja see kohati segab tükkide sobitamist üksteisega. Uuesti tehes teeksin keha ühes tükis ning alles siis eemaldaksin osad üksteisest ning teeksin neile kuulliigendid. Polümeersavi puhul lakiksin kõik osad üle, sest enamik kehast on saanud värvi rõivamaterjali tõttu. Juuste osas kasutaksin paremat ja võib-olla naturaalselt loomakarva, et neid oleks kergem muuta, ning ka juuste panemise tehnikat teeksin teisiti. Oma tööga ei tahtnud ma teha suurt ja teoreetilist uuringut, vaid avada enda ja võib-olla ka teiste mõttemaailma selle teema osas. Uurida, mida selle kohta on juba räägitud, anda sellest ülevaade ja lisada juurde enda mõtteid.

SUMMARY

Designing a Doll through the Female Gaze

The purpose of this thesis was to talk about how the female gaze can benefit women and society as a whole. Bringing out the negative aspects of the male gaze and the positives of the female gaze.

For the practical part, I made a Ball-Jointed-Doll out of polymer clay. Also, making a persona for the doll by making her clothes, a hairdo and accessories. By doing that, I also thought about the music she likes or what kind of food is her favourite — essentially who she is as a person.

First i made the body parts individually and half-baked them. By half baking them, I had the opportunity to always go back and remodel them, although it was not the most pleasant when the shape was just so wrong. After making the desired shapes and fitting them all together, I baked them completely. Then proceeded to refine the parts. After stringing the doll together, I got an overview of the body build and went on with making the clothes and hair. For sewing, I made simple needle stitches that went together with the childlike play feeling. For the hairdo, I made a wig cap and glued chunks of synthetic hair to it. Lastly, to present the work, I put together an outfit for her, made a hairdo and also made an assembly background for her, making it look like she was looking at the different parts of the female gaze.

For me, this work expanded my knowledge of the female gaze and also gave me the opportunity to make something I genuinely wanted to make. With my work I hope I have inspired someone to live by the female gaze, granting themselves freedom from the male gaze.

KASUTATUD KIRJANDUS

Ansari, M.A. (12.06.2025) *Vouge Arabia: Why an Increasing Number of Women are Saying They Dress for the Female Gaze* [võrguteavik]. <https://www.voguearabia.com/article/women-dress-for-the-female-gaze> (30.04.2026).

BJD Life. (27.06.2023) *The Enchanting History of Ball-Jointed Dolls (BJDs): From Antique Origins to Modern Culture* [võrguteavik]. <https://www.bjdlife.com/p/history-of-bjd-dolls> (28.04.2026)

Creative Review. (17.05.2022). *Why culture needs the female gaze* [võrguteavik]. <https://www.creativereview.co.uk/shot-by-women-female-gaze/> (19.04.2026)

Doll (13.05.2026). Wikipedia: The Free Encyclopedia [võrguteavik]. <https://en.wikipedia.org/wiki/Doll> (20.04.2026)

Dolls Museum in Kanazawa.(09.11.2025) *Ichimatsu Dolls* [võrguteavik]. <https://www.dollsmuseum.jp/en/gallery/ichimatsu-dolls/> (02.05.2026)

Eesti Kunstimuuseum. (s.a.). *Otsingutulemused: F-Files*. EKM Digitaalkogu [võrguteavik]. <https://digikogu.ekm.ee/search?searchtype=simple&searchtext=F-Files> (03.05.2026)

Female Gaze. (06.01.2026). Wikipedia: The Free Encyclopedia [võrguteavik]. https://en.wikipedia.org/wiki/Female_gaze (16.04.2026)

Harlow, C. (01.05.2016) *THE FEMALE GAZE: Makeup, Social Expectations , and the Construction of Identity* [võrguteavik]. <https://thefemalegaze.org/2016/05/01/makeup-social-expectations-and-the-construction-of-identity/> (19.04.2026)

Imran, Y.S. (12.06.2025) *Vouge Arabia: Why an Increasing Number of Women are Saying They Dress for the Female Gaze* [võrguteavik]. <https://www.voguearabia.com/article/women-dress-for-the-female-gaze> (19.04.2026).

Male Gaze. (25.03.2026). Wikipedia: The Free Encyclopedia [võrguteavik]. https://en.wikipedia.org/wiki/Male_gaze (16.04.2026).

Madonna. (2009). *Madonna - What It Feels Like For A Girl (Official Video) [HD]*. [võrguteavik].

https://www.youtube.com/watch?v=qYwgG2oyUbA&list=RDqYwgG2oyUbA&start_radio=1 (24.05.2026).

Media Studies. (s.a.). *Laura Mulvey's "Male Gaze" Theory | Definition and Examples* [võrguteavik]. <https://media-studies.com/male-gaze/> (19.04.2026)

Põldsam, R., Komissarov, E., Verwoert, J. (2017). *Anu Põder. Haprus on vaprus = Anu Põder. Be fragile! Be brave!* Tallinn: Eesti Kunstimuuseum

Schwedel, H. (05.06.2019). *Slate Magazine: Oh Fleabag, Hair Really is Everything* [võrguteavik]. <https://slate.com/culture/2019/06/fleabag-phoebe-waller-bridge-hair-fixation.html> (03.05.2026)

Zanotti, J. (09.11.2025) *Renaissance Woman: Dressing for the Male Gaze vs the Female Gaze* [võrguteavik]. <https://www.renaissancewoman.co/musings/dressing-for-the-male-gaze-vs-the-female-gaze> (17.04.2026).

Zara, C. (15.08.2020) *Fast Company: L.O.L.Surprise! doll maker finally responds to those viral ice-water videos* [võrguteavik]. <https://www.fastcompany.com/90540562/l-o-l-surprise-doll-maker-finally-responds-to-those-viral-ice-water-videos> (29.04.2026)

LISA 1. Autorideklaratsioon ja lihtlitsents

Mina, Cecile Vene,

1. olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Teiste autorite uurimistööd, olulised seisukohad kirjandusest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.
2. annan Kõrgemale Kunstikoolile Pallas tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Nuku kujundamine läbi naiseliku pilgu, mille juhendaja on Leena Kuutma:
 - 2.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogu resporitooriumis alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
 - 2.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Kõrgema Kunstikooli Pallas raamatukogus alates lõputöö positiivsele tulemusele hindamisest kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. olen teadlik, et punktis 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitset reguleerivatest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Töö autor: Cecile Vene

(allkirjastatud digitaalselt)
